

De kracht van je stem: verkiezingen in klare taal

Karl Hendrickx

(Over taal, nummer 5, 2006)

Op 8 oktober waren er gemeenteraadsverkiezingen. Weet u juist hoe de zetels verdeeld zijn? Of welke kerntaken de nieuwe gemeenteraad eigenlijk onder zijn bevoegdheid heeft? Welke rol spelen de gemeentesecretaris en de financieel beheerder daarbij, zijn zij ook opnieuw benoemd? Ik ben er zeker van dat u bij sommige van deze vragen toch even moet nadenken. De brochure "Kies-Keurig 2006" en het project "De Kracht van je Stem" zorgen voor duidelijke uitleg.

Opleiding

Op 8 oktober hebben we met zijn allen nieuwe gemeente- en provinciebesturen gekozen. Met zijn allen, want alle Belgen boven de achttien jaar moeten gaan stemmen. Maar weten al die Belgen ook juist wát ze doen tijdens de verkiezingen en welke gevolgen dat heeft?

Zetelverdeling, ongeldige stem, gedeputeerde, financieel beheerder, intercommunale. Ik durf te wedden dat er weinigen zijn die deze begrippen in verband met de gemeenteraadsverkiezingen min of meer volledig en juist kunnen uitleggen.

Een goede vorming in burgerschap, democratie en politiek ontbreekt nog al te vaak in ons onderwijs. Zeker lager opgeleiden worden daar later het slachtoffer van en vervreemden zo maar al te vaak van de politiek en zijn technische en soms bewust wollige jargon. Het is dan ook cruciaal dat jongeren op school duidelijk geïnformeerd worden over de basiswaarden, principes en werking van onze democratie en onze instellingen.

Het Vlaams Parlement wilde daar wat aan doen en heeft het project *De Kracht van je Stem* opgezet. Oorspronkelijk een initiatief van de Vlaamse Onderwijsraad in 2003, is het project overgenomen door het Vlaams Parlement. Het project biedt educatief materiaal aan voor leerkrachten en leerlingen van de hoogste klassen basisonderwijs tot de derde graad van het secundair onderwijs en het volwassenenonderwijs. Het omvat brochures, cd-roms, handleidingen voor de leerkrachten, praktische oefeningen en spelmateriaal en wil leerlingen 'opvoeden tot democratie en burgerzin'. Dat impliceert volgens het project zowel het verwerven van 'kennis van de democratische spelregels' als het verwerven van kennis van 'vaardigheden en attitudes'. Beide aspecten komen in het lesmateriaal aan bod.

Kies-Keurig

Specifiek voor de gemeenteraadsverkiezingen werd de brochure *Kies-Keurig 2006* ontwikkeld. De brochure wil in eenvoudige taal de politiek op gemeentelijk en provinciaal niveau voorstellen. Ze legt achtereenvolgens uit wat een gemeente is, wie een gemeente bestuurt, wat de taken van een gemeente zijn en hoe de gemeente haar financiën beheert. Eenzelfde voorstelling krijg je van de provincie en heel kort

van Brussel. In een laatste deel wordt uitgelegd hoe de gemeente- en provincieraadsverkiezingen in zijn werk gaan.

De belangrijkste opzet van de brochure is dat alles uit te leggen in eenvoudige taal. De brochure is dan ook mee uitgewerkt door de vzw *Toemeka*, een sociaal-culturele beweging die ijvert voor een verstaanbare samenleving. Dat het niet evident is onze soms erg complexe politieke instellingen in eenvoudige taal uit te leggen, beseft *Toemeka* zeer goed. De vereniging zegt daarover het volgende op haar website:

Taal en politiek: een moeilijke combinatie? Eenvoudiger taal en laagdrempeligheid in al haar facetten zijn in deze campagne belangrijke instrumenten. Maar de verhouding tussen taal en politiek is zeer moeilijk. Eenvoudiger taal is geen synoniem van simplistische taal. Het gebruiken van eenvoudiger taal en communicatie in politiek moet dan ook aan strenge voorwaarden voldoen. Eenvoudiger taalgebruik en laagdrempeligheid moeten het voor iedereen mogelijk maken inzicht te krijgen in een complexe werkelijkheid.

De brochure beantwoordt aan de normen die *Toemeka* gesteld had: ze heeft een duidelijke structuur en inhoudstafel, heeft een frisse, doorzichtige - zij het soms ietwat drukke - lay-out en is vooral geschreven in een eenvoudige, voor iedereen toegankelijke taal.

Repetitie

Dat blijkt in de eerste plaats uit de herhalingen en pleonasmen, die voor een lezer met veel inhoudelijke voorkennis meteen opvallen maar die voor een leek nodig zijn om de boodschap goed over te brengen: 'bis repetita placet', wisten de Romeinen al. De herhalingen worden niet gebruikt op macrovlak in de tekst - de onderwerpen komen dus niet meermaals aan bod - maar wel op microvlak, binnen alinea's en zelfs binnen zinnen. Zo heeft de *gemeente* taken die van *gemeentelijk* belang zijn. Dat zijn *taken die niet behoren tot de taken van de provincie, de Vlaamse overheid en de federale (of Belgische) overheid*. Hetzelfde om uit te leggen dat de deputatie van de provincie alleen collegiaal beslist: *De deputatie beslist als één man. Net zoals het college van burgemeester en schepenen in de gemeente is het dus een collegiaal orgaan. Geen enkele gedeputeerde kan dus alleen beslissen*. Herhalend en langdradig? Misschien wel voor iemand met kennis van zaken, niet voor een jongere die er geen idee van heeft wat een "collegiale" beslissing inhoudt.

Ook in andere passages die potentieel erg technisch zijn, slagen de auteurs van de brochure erin in eenvoudige bewoordingen dingen juist en precies te formuleren. Bijvoorbeeld de definitie van de gewone en buitengewone begroting van een gemeente:

Elk jaar maakt de gemeente een schatting van de jaarlijkse inkomsten en uitgaven van het volgende jaar. Dat is de begroting. Er is een gewone begroting en een buitengewone begroting. De gewone begroting is de schatting van de vaste jaarlijkse inkomsten en uitgaven, zoals bijvoorbeeld de verwarmingskosten en de lonen. De buitengewone begroting is de schatting van de jaarlijkse, niet blijvende inkomsten en uitgaven: bijvoorbeeld de kosten van de nieuwe klinkers in de winkelstraat of de aankoop van een gebouw.

Het “links-rechtsprincipe” wordt hier duidelijk toegepast: dat zegt dat je een zin steeds moet opbouwen van bekende naar nieuwe informatie, en de volgende zin moet laten aansluiten op de vorige. Korte zinnen, herkenbare voorbeelden, geen technische termen. Het zijn basisvoorwaarden om te komen tot een toegankelijke formulering.

Dat lukt ook niet altijd. Soms verliezen zinnen door de vereenvoudiging bijna alle betekenis: *Een gemeente is een grondgebied, met alle mensen die er wonen. Een gemeente kan over heel wat zelf beslissingen nemen.* Ik vermoed dat mensen bij het woord *gemeente* in het kader van verkiezingen niet denken aan een grondgebied maar eerder aan een of meer instellingen. Bovendien blijkt dat uit de tweede zin, waar het “grondgebied” plots “beslissingen kan nemen”. Hier en daar duiken nog termen als *bestuurlijke politie (de burgermeester is het hoofd van de bestuurlijke politie)* of *criminele straf (wie veroordeeld is tot een criminele straf is uitgesloten van het kiesrecht)* op.

Ook uitleggen hoe zetels worden verdeeld zonder te vervallen in technisch jargon is uiterst moeilijk. Het resulteert af en toe in nogal vage zinnen:

Je kunt een lijststem geven. Een lijststem is een stem voor een partij en niet voor een persoon. Vanaf deze verkiezingen is de lijststem alleen nog belangrijk om de zetels te verdelen onder de partijen. De lijststemmen tellen niet meer mee voor het aanduiden van de effectief verkozenen.

Deze zin licht een tipje van de sluier op, maar roept tegelijk ook vragen op: hoe werkte het systeem dan vroeger? Wat zijn effectief verkozenen en wat zijn opvolgers? Was er geen aparte lijst met opvolgers? Hetzelfde met de nogal raadselachtige stelling *De gemeente kan een bouwvergunning afleveren.* Doet ze dat alleen als ze daar zin in heeft? Of alleen bij uitzondering? Want verderop staat ook dat de provincie bouwvergunningen uitreikt, iets wat ze opgedragen werd door de Vlaamse overheid...

Precisie

Soms gaat vereenvoudiging ten koste van precisie en dat is ook het geval in deze brochure. Zo staat er immers te lezen dat de gemeente *een politiedienst* heeft en ook *een vuilnisdienst*. Natuurlijk heeft elke gemeente niet zomaar *een politiedienst*, die ze naar eigen goeddunken heeft opgericht en bestuurt. En bovendien heeft ze niet altijd een eigen vuilnisdienst, maar wordt die vaak gedeeld met andere gemeentes (wat trouwens ook geldt voor de politie). De auteurs hebben echter terecht de afweging gemaakt dat alles tot in detail uitleggen de zaken nodeloos gaat compliceren. Verderop wordt trouwens erg duidelijk uitgelegd wat de lokale politie doet en hoe die werkt en wat die mysterieuze *intercommunales* juist zijn.

Positieve toon

Bovenstaande voorbeelden doen niets af aan de kwaliteit van het geleverde product, een brochure waaruit zelfs mensen met een hogere opleiding nog dingen kunnen

leren, al was het maar dat de *gemeenteontvanger* blijkbaar zijn naam veranderd heeft in *financieel beheerder*.

Belangrijker nog is de positieve toon die van de brochure uitgaat. De auteurs zijn erin geslaagd hun toon en register niet ambtelijk of droog te laten klinken, maar neutraal-positief, om aan te geven dat politiek en bestuur niet alleen onvermijdelijke maar noodzakelijke aspecten van ieders leven zijn. Zeker in de meer “beschouwende” conclusies, die in groene blokken geplaatst zijn en als titel hebben *Besturen is niet gemakkelijk*, *De gemeente in de eenentwintigste eeuw* en *Politiek en ‘samenleven’: een verantwoordelijkheid van overheid en burger*, balanceren de auteurs succesvol op de slappe koord van een wervende tekst die niet prekerig of populistisch wordt en evenmin in de kaart speelt van bepaalde politieke stromingen. Een laatste voorbeeld, waarin weer de functionele herhalingen opvallen:

Het ‘samenleven’ organiseren is een bijzonder moeilijke en ingewikkelde opdracht. Er zijn immers grote verschillen tussen mensen en tussen groepen in de samenleving. Er zijn verschillen in manieren van denken, in ervaringen, belangen, behoeftes, achtergronden, enz. Sommige mensen beschikken over veel mogelijkheden, kansen en vaardigheden. Anderen niet. De verschillen zijn groot. De afstand tussen de verschillende groepen in de samenleving is dikwijls zeer groot. Politiek en democratie moeten binnen die grote verschillen zorgen voor gemeenschappelijke afspraken, voor afspraken die gelden voor iedereen. Politiek heeft de opdracht om verscheidenheid en tegenstellingen te overbruggen. Er moeten dus moeilijke beslissingen genomen worden. Er moeten moeilijke keuzes gemaakt worden. Want ook de middelen zijn beperkt: er is niet genoeg geld om alles te doen. Afspraken en keuzes in een democratie zijn altijd een compromis. Maar dan wel een compromis waarbij naar alle groepen geluisterd wordt. In een democratie moet je dus met elkaar rekening willen houden en toegevingen kunnen doen. Dat is de moeilijke uitdaging voor politiek en democratie. Samenleven is niet vanzelfsprekend. Omdat iedereen tot de maatschappij behoort, is ook iedereen betrokken partij.

Een mooi initiatief, dat hopelijk navolging krijgt voor de federale verkiezingen van volgend jaar, al benijd ik niet degene die in “eenvoudige” taal de Belgische staatsstructuur zal mogen uitleggen...

Meer informatie?

www.dekrachtvanjestem.be

www.toemeka.be

Bron: *Over taal* (www.overtaal.be)